

**Oponentský posudek na habilitační práci
PhDr. Markéty Šauerové, Ph.D. na téma:
„Rozvíjení čtenářství u dětí mladšího školního věku“
(Praha, 2013, s. 255)**

Předložená habilitační práce se zabývá problematikou rozvíjení čtenářství u dětí mladšího věku. Na základě pedagogicko-psychologických teoretických východisek je realizováno výzkumné šetření, které čerpá v metodologickém kontextu i ze zahraničních zkušeností. Teoretická analýza a výsledky výzkumu jsou promyšleně využity i pro koncipování projektů rozvíjení čtenářství v rodinné edukaci. Lze konstatovat, že habilitační práce má teoreticko-empiricko-metodický charakter. V tomto komplexu vidím výrazné pozitivum předložené práce.

Autorka si klade za cíl analýzu faktorů, které u dětí mladšího školního věku rozvíjejí čtenářské dovednosti a motivaci ke čtení v prostředí rodiny. Konkrétní metodické programy jsou založeny na teoretické a komparativní analýze motivačních faktorů ke čtenářství, orientují se ve své koncepci i k eliminaci negativních postojů dětí ke čtení. V habilitační práci je zdůrazněn i význam rozvíjení informačních dovedností právě ve sledovaném věkovém období. Zvažována je v textu i souvislost rozvíjení čtenářství v podmínkách školy, význam je kladem na využívání školní knihovny samotnými dětmi mladšího školního věku.

Habilitační práce se skládá ze tří hlavních obsahových částí - teoretické analýzy pedagogických, psychologických a sociologických východisek (kap. 2 a kap. 3), z výzkumné části (kap. 4) a z metodické kapitoly (kap. 5). Text obsahuje rovněž úvod do tematiky, shrnutí (v českém a anglickém jazyce), literaturu, seznam obrázků, tabulek a grafů, přílohy. Problematika čtenářské gramotnosti je aktuální nejenom v našich sociokulturních podmínkách, ale je fenoménem globálním. V období nesmírného rozvoje informační technologie děti, ale i dospívající, ztrácejí zájem o čtení knih v klasické tištěné podobě. Autorka hledá příčiny tohoto negativního jevu a možnosti nápravy.

V teoretických kapitolách analyzuje pojmy čtenářství, čtenářské kompetence, čtenářská gramotnost - a to v historickém kontextu i kontextu perspektiv. *Je osobnost E. Štorcha a jeho tvorba skutečně nejvhodnějším motivačním prvkem k rozvoji čtenářství dítěte? Může uvést autorka možné kritické body v této motivaci a uvést případně i možná jiná řešení s ohledem na současné pojetí osobnosti dítěte a jeho vývoj?* Je pozitivní, že uvádí rovněž i teoretické

informace a zkušenosti z výzkumů u nás i v zahraničí. *Které rozdíly považuje z hlediska komparace PhDr. M. Šauerová za nejvýznamnější a proč?* Dále autorka habilitační práce velmi odpovědně analyzuje subjekty podílející se na rozvíjení čtenářství a čtenářské gramotnosti. Pozornost v procesu rozvíjení a podpory čtenářství věnuje jak prostředí rodiny, tak školy. V kontextu školního vzdělávání analyzuje autorka habilitačního spisu komplex metod rozvíjení čtenářství a význam informačních dovedností. *Které informační dovednosti jsou v mladším školním věku podstatné a proto je nezbytné rozvíjet je? Jak je možné využít školní knihovny pro rozvíjení čtenářství a konkrétních informačních dovedností?* Doporučila bych zařadit ještě specifiku ontogenetického vývoje čtenáře mladšího školního věku. *Proč se autorka nevěnovala osobnosti čtenáře?*

Významnou součástí habilitační práce je poměrně rozsáhlé výzkumné šetření, zaměřující se na analýzu faktorů, ovlivňujících vztah dítěte ke čtenářství jako součásti čtenářské gramotnosti. Autorka předložila výsledky mimoevropských studií, zaměřených na rozvoj čtenářství, některé výsledky se věnovaly i hodnocení čtenářství v dospělé populaci. *Může autorka uvést příklady průzkumu čtenářství dospělých v České republice a porovnat vývoj čtenářství dospělých v zahraničí?* Problém, cíle a hypotézy jsou v habilitační práci koncipovány precizně. Promyšleně je prezentován i výběr výzkumného vzorku, organizace a metody sběru dat (vzorek tvořili žáci 20 tříd, jejich rodičů a učitelů). Pro každou cílovou skupinu byl připravený dotazník, který mapoval vztah dětí mladšího školního věku ke čtení a sledoval charakteristiky rodinného a školního prostředí u všech kategorií čtenářů-nečtenářů. Dotazník sledoval například čtení rodičů dětem, dětmi preferované sociální interakce, frekvence interakcí dětí s rodiči a učiteli, typy her v domácím prostředí, způsob trávení volného času s rodinou, oblíbené činnosti dětí ve vyučování aj. Ve školním prostředí byl sledovaný způsob výuky čtení a psaní, realizace projektů čtenářské gramotnosti, prezentace knih ve výuce, způsob zadávání povinné četby, zájem rodičů o spolupráci se školou, využívání školní knihovny apod. Výsledky dotazníkového šetření jsou statisticky zpracované, jsou přiměřeně interpretované a graficky v textu znázorněné. *Které výsledky autorku nejvíce překvapily? A které korespondují s výsledky v zahraničí? Které se naopak odlišují?*

Poslední kapitola má metodický charakter. Zabývá se návrhy projektů rozvíjení čtenářství v rodinné edukaci. Důraz je kladen na význam společných prožitků dětí s rodiči v rodinné edukaci a na možnosti podpory společných prožitků i komunikace v rodinné výchově. Zajímavá je volba projektu rozvíjení čtenářství pro chlapce s multifaktoriálním zdravotním postižením. *Proč zvolila autorka právě toto zaměření projektu? Má autorka zkušenosti i s rozvíjením čtenářství dětí se specifickými vzdělávacími potřebami?* V textu uvedené návrhy

obsahují všechny fáze projektu - přípravnou, motivační, realizační, fixační i evaluační. Metodické návrhy byly ověřeny v edukační praxi a je možné je modifikovat pro jiné charakteristiky rodinného prostředí či pro využití ve školní výuce (při práci s jednotlivcem, ale i při aktivitách se školní třídou jako sociální skupinou). *Má autorka praktickou zkušenost s průběhem čtenářských dílen? Které faktory z jejího pohledu působí motivačně a které mohou hrát roli rizikového faktoru? Autorka habilitační práce kriticky hodnotí postup učitelů při zpracování četby žáka. Jaký postup by učitel měl volit? Může autorka uvést praktický příklad, jak by měl učitel vést žáky k vhodnému zpracování a prezentaci četby?*

Závěr:

Předloženou habilitační práci považuji za zdařilou, jak po stránce teoretické, tak i metodologické. Významná je i v kontextu přesahu do aplikační oblasti. Autorčino uchopení edukační reality z pedagogického i psychologického pohledu svědčí o její erudici a schopnosti syntézy. Struktura práce je logická, přehledná a účelně propojená. Text je vhodně doplněn tabulkami, grafy a přílohami, které přehledně ilustrují výsledky dosažené výzkumným šetřením. **Doporučuji**, aby byl na základě předložené habilitační práce a její úspěšné obhajoby PhDr. Markétě Šauerové, Ph.D. udělen vědecko-pedagogický titul docentky oboru pedagogika.

Praha 19.11. 2013



.....
Prof. PhDr. Alena Vališová, CSc.
E-mail: alena_valisova@atlas.cz
ČVUT, MÚVS, Praha 6